

Saksframlegg

Videreføring og videreutvikling av Grønn Barneby

Arkivsak.: 13/3735

Forslag til vedtak:

1. Grønn Barneby skal videreføres og videreutvikles for å fremme miljø- og folkehelse i undervisningen i skoler og barnehager i Trondheim innenfor eksisterende rammer. Grønn Barnebys folkehelsesatsing på kosthold skal delvis finansieres av folkehelsemidler i 2013
2. Formannskapet vedtar de foreslåtte mål og tiltak for Grønn Barneby fram mot 2020
3. Grønn Barnebys miljøpris skifter navn til Grønn Barnebys pris. Det deles ut én pris hvert år slik at prisen går til barnehage, barneskole og ungdomsskole hvert tredje år. Leder av oppvekstkomiteen er leder av juryen for Grønn Barnebys pris.

Saksutredning:

Bakgrunn

Grønn Barneby ble etablert i Trondheim fra 2003 som et prosjekt som skulle vare i 10 år, med visjonen: *" Prosjektet "Trondheim som Grønn Barneby" skal inspirere, motivere og støtte barnehager og skoler til videre bærekraftarbeid med kreative måter for å møte miljøutfordringene. Slik at barn og unge selv kan delta i en samfunnsutvikling som sikrer livskvalitet og livsgrunnlag."*

I disse ti årene har skoler og barnehager i Trondheim drevet praktisk og teoretisk miljøundervisning med inspirasjon, praktisk støtte og koordinering fra Grønn Barneby. Det har vært et uttalt mål at i løpet av disse 10 årene skulle alle skoler og barnehager i Trondheim bli sertifisert med Grønt Flagg gjennom Federation of Environmental Education ([FEE](#)), selv om kommunen ikke kan bestemme at private enheter skal sertifiseres. I dag omfatter nettverket Grønt Flagg over 27 000 barn og unge, samt ansatte i Trondheims skoler og barnehager. Status for sertifisering er vist i Tabell 1. Før en enhet blir sertifisert, blir den registrert i Grønt flagg nettverket.

Tabell 1: Oversikt over Grønt Flagg sertifisering i Trondheim

	Sertifisert	Registrert i nettverk	Ikke registrert
Kommunale			
Barnehager	106	4	1
Skoler	49	3	0
Private			
Barnehager	36	9	34
Barneskoler	2	0	7

Trondheim kommune

Formannskapssak 329/11 oppsummerte Grønn Barnebys virksomhet og resultater. Saken ble tatt til orientering. I en flertallsmerknad til saken uttalte Ap, SV, V, H, SP og MDG blant annet: *"Formannskapet ber derfor om at det til høsten 2012 framlegges en sak som beskriver prosjekter og tiltak som skal koordineres av Grønn Barneby for å vedlikeholde og videreutvikle miljøsertifiseringen av undervisningen"*

Grønn Barneby og miljøsertifisering av undervisningen bidrar til å nå delmål 2.1 i kommuneplanens samfunnsdel: *"I 2020 er barn og unge aktive i miljøarbeidet og utviklingen av Trondheim som bysamfunn."*

Rådmannen vil med denne saken legge fram et forslag til vedlikehold og videreutvikling av Grønn Barneby fram mot 2020. Forslaget bygger på oppsummeringen i formannskapssak 329/11, en brukerundersøkelse for Grønn Barneby gjennomført våren 2012, samt tilbakemeldinger fra rektormøte, styrermøte og møte i Ungdommens bystyre.

Brukerundersøkelse Grønn Barneby.

Våren 2012 ble det gjennomført en brukerundersøkelse (Questback) blant ledere og Grønt Flagg-kontakter ved alle skoler og barnehager i Trondheim. Undersøkelsen har gitt verdifull informasjon om hvilke deler av Grønn Barneby sine aktiviteter og satsningsområder som blir vurdert som viktigst av enhetene. Følgende aktiviteter ble vurdert som spesielt nyttige i forhold til å fremme gode miljøholdninger blant barn og unge:

- Avfallstilbud i samarbeid med Renholdsverket AS (RHV) til 4. trinn
- Ruskenaksjonen, skoler og barnehager
- Avfallstilbud i samarbeid med RHV til 9.trinn
- Aktiv skoleveg
- Kostholdskurs

Det var jevnt over gode tilbakemeldinger, men den aktiviteten som ble vurdert til å ha minst effekt for å fremme gode miljøholdninger blant barn og unge, var miljøprisen.

I brukerundersøkelsen ble deltakerne også bedt om å gi en vurdering omkring nytteverdien av at enheten har brukt Grønt Flagg miljøsertifisering, og i hvor stor grad de ser endringer til mer miljøvennlige holdninger og vaner gjennom dette arbeidet. Svarene, med en score på ca 3,3 av 4, viser at Grønt Flagg har vært viktig for holdninger og bevissthet både for barn, ansatte og hele enheten.

Blant deltagerne i brukerundersøkelsen var det mange som svarte at det er en utfordring å få nok tid til å arbeide med miljøopplæring på en god måte. Mange mente også at å skape engasjement i hele personalgruppa var en utfordring som måtte løses for å få gjøre miljøopplæringen ved enheten enda bedre. Besøk av Grønn Barneby ute på enheten ble nevnt som et viktig virkemiddel for å engasjere personalgruppa.

Rådmannens vurdering

Holde engasjementet oppe

Det har vært et stort engasjement ved skoler og barnehager for å bli miljøsertifisert og få det grønne flagget. Når alle kommunale enheter nå blir sertifisert, er det viktig å holde engasjementet oppe. Det kreves en årlig resertifisering som tilfredsstillende syv kriterier for å beholde det Grønne Flagget. Resertifisering skal føre til jevnlig oppdatering og forbedring. For Grønn Barnebys

Trondheim kommune

arbeidsgruppe blir oppgaven å fortsette å motivere og inspirere enhetene samtidig som en supplerer med oppdatert veiledningsmateriale og nye tema. Brukerundersøkelsen angir at besøk fra Grønn Barneby i personalmøter og lignende, er en viktig motivasjonsfaktor. Dette var og et av innspillene fra drøftingen i rektormøtet. Det er imidlertid med dagens bemanning, en utfordring å besøke alle de enhetene som ønsker og trenger det.

Involvere nærmiljø

Grønn Barneby støtter opp om Kommuneplanens hovedmål 2: *"I 2020 er Trondheim en bærekraftig by der det er lett å leve miljøvennlig."* Grønt Flagg-arbeidet når også foreldre og nærmiljø i tillegg til barn og ansatte. En videreutvikling av Grønn Barneby bør føre til sterkere involvering av FAU og brukerråd ved enhetene, slik at foreldre og nærmiljøet blir bevisst hvilke muligheter som finnes for miljøopplæring gjennom Grønn Barneby.

Faglig oppdatering, avgrensning og kvalitetssikring

Grønn Barneby koordinerer eksisterende pedagogiske tilbud til skoler og barnehager, som for eksempel foredrag fra [Generasjon Grønn](#), som er Miljøverndepartementets tilbud til ungdom angående klimaendring. Grønn Barneby utvikler også eget materiell, der dette mangler. Et eksempel er utvikling av energiopplæring til barnehagebarn ([Ida og Markus- får ting til å skje](#)), i samarbeid med Vitensenteret, pedagoger i barnehager og Framtidens byer.

Sertifiseringsordningen Grønt Flagg er en sertifisering for bærekraft. Bærekraft er som kjent delt inn i økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft. I Trondheim har det sosiale og økonomiske aspektet i hovedsak handlet om innsamlingsaksjoner på enheten og i nærmiljøet. Noen enheter har god kontakt med mottagerne og bruker dette pedagogisk. En skole er i 2012 blitt sertifisert som Fairtrade skole og har brukt dette som et Grønt Flagg prosjekt. Det har også vært eksempler på kulturell utveksling med skoler i utlandet. Hovedandelen av prosjektene har hatt et miljøfokus som f.eks. avfall eller energi, mens folkehelse tema som aktiv skoleveg og kosthold har blitt stadig mer populære.

Det er en tendens til at mange ønsker å nå ut med sitt budskap til skoler og barnehager gjennom Grønn Barneby. Det finnes stadig flere tilbud fra organisasjoner og kampanjer, men ikke alle tiltak har samme pedagogiske eller faglige kvalitet. Det er krevende å koordinere og kvalitetssikre tilbudene ut mot enhetene. Det er også viktig å påse at ikke miljø- og folkehelsearbeidet drukner i andre gode hensikter.

Satsing mot ungdom

Ungdomskoletida er en viktig periode å utvikle kunnskap og holdninger, siden ungdom gradvis tar flere selvstendige beslutninger som påvirker miljø og bærekraft. For få år siden var det få ungdomskoler med i Grønt Flagg-nettverket. Tilbudet fra Grønn Barneby rettet seg kanskje primært mot barnehage og barneskole. Dette har endret seg de siste årene. Noen av tilbudene til barneskolen egner seg også for ungdomsskolen, ved videreutvikling og tilpassing av materialet. Foredrag fra Generasjon Grønn, avfallstema for 9. trinn, samt kobling mot skolens egen satsing på blant annet redesign og media, har vist seg å fungere bra for ungdom. Det er viktig og utfordrende å gi et enda bedre tilbud til ungdom for å inspirere og engasjere ungdom til videre innsats. Grønn Barneby har fått innspill fra rektorer om at det bør utarbeides årlige tilbud, og på den måten skape en forutsigbarhet om hvilke muligheter som vil tilbys enhetene. Dette gjør det enklere for enhetene å innarbeide disse tilbudene i årsplaner og læreplaner.

Ungdommens Bystyre

Trondheim kommune

Grønn Barneby har hatt et godt samarbeid med Ungdommens Bystyre, og ser det som viktig å videreutvikle dette samarbeidet. Aktiv skoleveg er blitt en årlig aksjon som Ungdommens bystyre forankrer ut mot elevrådene ved skolene. Samarbeid omkring Technoportens "Wishing well" våren 2012, gav også gode resultater. Ungdommens bystyre har nå laget en egen arbeidsgruppe med ansvar for kommunikasjon og samarbeid med Grønn Barneby. Videreføring av Grønn Barneby er drøftet med Ungdommens bystyre som anså økt satsing på bedre kosthold i ungdomsskolenes kantiner som spesielt viktig.

Miljøfestival for barn og unge

Gjennom budsjettbehandlingen for 2012, ba bystyret rådmannen om å søke midler fra Framtidens byer for å gjennomføre en miljøfestival for barn og unge. Ungdommens bystyre samarbeidet tett med Grønn Barneby for å planlegge Miljøfestivalen. Festivalen ble gjennomført i samarbeid med Pstereo festivalen, og samkjørt med deres Piknik-arrangement lørdag 18. august. I løpet av arrangementet ble det gjennomført konserter med ulike ungdomsband i samarbeid med FARK og kulturenheten, byttemarked i samarbeid med Fremtiden i våre hender, gjenbrukssport i samarbeid med Sør-Trøndelag idrettskrets, skateoppvisning, basseverksted, avfallsquiz med mer. Pstereo festivalens Piknik-arrangement har foregått over flere år og er et innarbeidet konsept, noe som bidro til stor deltakelse, ca 5 000 personer var innom arrangementet. Deltakelsen av ungdom var bra, selv om dette er første gang at Miljøfestivalen for barn og unge ble arrangert. Miljøfestivalen ble finansiert med midler fra Framtidens byer og Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Miljøprisen

Brukerundersøkelsen viste at Miljøprisen er det tiltaket som de fleste enhetene syntes var minst egnet til å fremme gode miljøholdninger blant barn og unge. Miljøprisen gjør et visst innhogg i Grønn Barnebys drift, samtidig som det er ressurskrevende både å få inn søknader samt juryere disse. Antallet søknader har økt noe i 2011-12 etter at søknadsprosedyren ble forenklet. Rådmannen ser likevel mulighet for økt nytte av å dele ut denne prisen framover. Når alle enheter har fått Grønt Flagg, blir det slutt på markeringer og deltagelse ved utdeling. Miljøprisen blir derfor en anledning både for arbeidsgruppe, jury og politikere til å besøke skoler og barnhager for å fremme miljø- og folkehelsearbeid. Det er imidlertid mulig å dele ut kun en pris i året slik at prisen går til henholdsvis barnehage, barneskole og ungdomsskole hvert tredje år.

Samarbeidspartnere

Grønn Barneby har til nå henvendt seg til barnehager, barneskoler og ungdomsskoler i Trondheim. Fylkesmannen og fylkeskommunen har sammen med private sponsorer tatt initiativ til å bringe Grønt Flagg sertifisering til videregående skoler og til barnehager og grunnskoler i andre kommuner i Sør-Trøndelag. Det er nå opprettet en 3-årig prosjektstilling hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag for å koordinere dette arbeidet. Trondheim har sagt ja til å dele sin kompetanse og erfaring, og på lengre sikt kan vi forvente en gjensidig kompetanseutvikling og stordriftsfordeler. I startfasen, vil det imidlertid kreve en ekstra innsats av Trondheim i form av veiledning og kompetansedeling.

Organisering

Grønn Barneby er i dag et prosjekt organisert med en arbeidsgruppe og en styringsgruppe. Arbeidsgruppa består av 1,7 stillinger hvorav 1,2 er finansiert av miljøenheten og 0,5 stilling finansiert av kommunaldirektør for oppvekst og utdanning. Styringsgruppa er bredt sammensatt av ulike enheter i Trondheim kommune og rådmannens fagstab samt en brukerrepresentant for Grønt Flagg (Tabell 2). Deltakerne i styringsgruppa bidrar enten med finansiering av aktiviteter i Grønn Barneby, faglig kompetanse eller representerer brukerne av Grønn Barnebys tjenester.

Trondheim kommune

Det vil fortsatt være ønskelig å ha en tverrfaglig forankring i forskjellige enheter i kommunen.

Tabell 2: Deltagere i styringsgruppe for Grønn Barneby

Deltaker i styringsgruppa	Rolle
Rådmannens fagstab oppvekst og utdanning	Prosjekteier og pedagogisk kompetanse
Miljøenheten	Prosjekteier, miljøkompetanse og gjennomfører
Eierskapsenheten	Medfinansiering og fagkompetanse (avfall)
Trondheim eiendom	Medfinansiering og fagkompetanse (energi)
Rådmannens fagstab kultur og næring	Fagkompetanse (kultur)
Sætra barnehage (privat)	Brukerrepresentant og pedagogisk kompetanse

Grønn Barneby fremstår i dag som en mellomting mellom en prosjektorganisasjon og en driftsorganisasjon, som følge av at ti år er lang levetid for et prosjekt. Det er viktig at Grønn Barneby får mer forutsigbare økonomiske rammer ved en formell overgang til en driftsfase. En oversikt over Grønn Barnebys driftsmidler eksklusiv lønn i 2012 er vist i Tabell 3.

Tabell 3: Driftsmidler Grønn Barneby eks. lønn i 2012

Finansieringskilde	Bruk	Sum
Bykassa – flere enheter og områder	Nettverkssamlinger, temakurs, fysisk aktivitet, energiarbeid, miljøpris, med mer.	240 000,-
Bykassa – folkehelsemillionene for 2012	Kostholdskurs	200 000,-
Bykassa – Kvalitetsprogrammet for barnehager	Kostholdskurs	150 000,-
Helse- og omsorgsdepartementet Fiskeri- og kystdepartementet Norges sjømatråd	Kostholdskurs (Fiskesprell) for SFO	33 000,-
Avfallsgebyr husholdningsavfall	Holdningsskapende arbeid innen husholdningsavfall	100 000*,-
Diverse bidragsytere	Aktiv skoleveg	75 000,-
Framtidens byer	Miljøfestival for barn og unge	120 000,-
Sør-Trøndelag fylkeskommune	Miljøfestival for barn og unge	50 000,-
Sum		968 000,-

* Miljøenheten mottar i 2012 180 000,- for å drive holdningsskapende arbeid innen husholdningsavfall. Det er potensial for å bruke mer av summen til Grønn Barneby, f. eks til avfallstema på miljøfestival dersom denne skal videreføres. Penger fra avfallsgebyret kan kun brukes til avfallsrelatert arbeid. Avfallskurs for elevene i 9. trinn og 4 trinn holdes av TRV og er uten kostnad for Grønn Barneby.

Tabellen viser at i 2012 var det totale driftsbudsjettet ca 3 ganger så stort som de ordinære midlene over bykassa. I tillegg kommer et betydelig antall arbeidstimer fra Økoløftprosjektet for gjennomføring av kostholdskurs. Erfaringen viser at det er relativt lett å skaffe sponsormidler til nye tiltak, men det er vanskeligere å skaffe sponsormidler til gjentakelse av tiltak som har vist seg gode og effektive.

Midlene til arbeid innen avfall videreføres over husholdningsavfallsgebyret, slik at denne aktiviteten kan opprettholdes. Deler av Grønn Barnebys kostholdssatsing er finansiert av de såkalte folkehelsemillionene i 2012. Budsjettet for 2013 angir at 200 000 av folkehelsemidlene er

Trondheim kommune

øremerket kostholdssatsing. Aktiv skoleveg kan også være en kandidat til de resterende midlene i konkurranse med andre gode folkehelse tiltak. Satsing på kostholdsarbeid er også videreført innenfor kvalitetsprogrammet for barnehage. Økoløftprosjektet er inne i sitt siste år, og uten denne arbeidskraftressursen vil kostholdssatsingen måtte få en enklere form. Miljøfestivalen ble gjennomført for eksterne midler i 2012 og rådmannen anser at det kan være mulig å skaffe eksterne delbidrag et par år fram i tid, i tillegg til at avfallsaktiviteter på festivalen kan finansieres over avfallsgebyret.

Rådmannen vil gjennomføre en budsjettkorrigering slik at en slipper arbeid med årlig overføring av midler mellom enheter og områder innenfor kommunens driftsbudsjett.

Konklusjon

På bakgrunn av de gode resultatene med Grønn Barneby og Grønt Flagg sertifisering, anbefaler rådmannen en videreføring og videreutvikling av Grønn Barneby. Følgende visjon og mål legges til grunn:

Visjon

Kommuneplanens mål 2.1 benyttes som visjon for Grønn Barneby fram mot 2020:

I 2020 er barn og unge aktive i miljøarbeidet og utviklingen av Trondheim som bysamfunn

Overordnet mål:

"Trondheim Grønn Barneby" skal inspirere, motivere og støtte barnehager og skoler til videre bærekraftarbeid med kreative måter for å møte miljø- og folkehelseutfordringene, slik at barn og unge selv kan delta i en samfunnsutvikling som sikrer livskvalitet og livsgrunnlag".

Mål

1. Alle skoler og barnehager skal være sertifisert ihht. Grønt Flagg og ha en Grønt Flagg kontakt.
2. Grønt Flagg arbeidet skal være en integrert del av barnehagens og skolens opplæring og undervisning og involvere både barn, foreldre, ledere og ansatte.

Tiltak

Grønn Barnebys arbeidsgruppe skal:

- koordinere og kvalitetssikre miljø- og folkehelse prosjekter som skal tilbys skoler og barnehager i Trondheim, samt bidra til utvikling av nye tilbud,
- forsterke tilbudet til elever i ungdomsskolen, samt utvikle samarbeidet med Ungdommens bystyre og elevrådene ved skolene,
- drifte nettverket av Grønt Flagg kontakter,
- opprettholde Grønn Barnebys nettside som et godt redskap i miljø- og folkehelse undervisning. samt støtte og motivere personalet ved enhetene,
- dele kompetanse med fylkesmannens Grønt Flagg kontakt når den har kapasitet,
- opprettholde og videreutvikle kontakt med frivillige organisasjoner, offentlige og private ressurser som kan bidra til god miljø- og folkehelseundervisning i skoler og barnehager

Grønn Barnebys miljøpris endrer navn til Grønn Barnebys pris, for å inkludere folkehelsearbeid og sosialt arbeid som grunnlag for prisen. Det skal deles ut én pris hvert år slik at prisen går til barnehage, barneskole og ungdomsskole hvert tredje år. Leder for oppvekstkomiteen foreslår

Trondheim kommune

som juryleder. For øvrig skal rådmannen sørge for at juryen har tilstrekkelig pedagogisk-, miljø- og folkehelsekompetanse.

Organisering og økonomi

Oppvekstområdet er hovedansvarlig for å følge opp mål 2.1 i kommuneplanens samfunnsdel om at i 2020 er barn og unge aktive i miljøarbeidet. Oppgaven gjennomføres gjennom Grønn Barneby der miljøenheten står for daglig drift. Driftstilskudd fra andre enheter og områder overføres til miljøenhetens budsjett fra 2013.

Grønn Barnebys arbeidsgruppe videreføres.

Det skal opprettes en referansegruppe med én rektor og én styrer samt to Grønt Flagg-kontakter som til sammen representerer alle bydeler. Referansegruppa kan gi råd om hvilket tilbud enhetene trenger fra Grønn Barneby, og sørge for at kontakten med oppvekstsektoren er god. Det videreføres en mindre administrativ styringsgruppe som godkjenner planlagt aktivitet innenfor gjeldende budsjett.

Enheter og områder som har ansvar for tema som energi, avfall, folkehelse og pedagogikk skal bistå med å tilby og kvalitetssikre undervisningsopplegg gjennom Grønn Barneby som en del av den daglige driften.

For å sikre kontinuerlig drift av Grønt Flagg nettverket og arbeid med kosthold og fysisk aktivitet samt miljøfestival, er det behov for å øke driftsbudsjettet til Grønn Barneby. Noe av aktiviteten skal fortsatt dekkes over folkehelsemidler og kvalitetsprogrammet for barnehage. Rådmannen anser at det fremdeles kan være mulig å skaffe ekstern finansiering av miljøfestival for barn og unge i et par år, og vil vurdere kommunal finansiering etter en evaluering. Reduserte utgifter til miljøprisen på grunn av reduksjon fra tre til én pris pr år, vil gi et mindre bidrag til å opprettholde øvrig aktivitet. Grønn Barnebys arbeidsgruppe skal fremdeles skaffe sponsormidler til nye prosjekter og tiltak der dette er nødvendig.

Tilskudd fra avgiftsbelagte områder til aktiviteter i Grønn Barneby inngår i regnskapet for det avgiftsbelagte området og holdes utenfor Grønn Barneby.

Rådmannen skal fortsatt dekke enhetens årsgebyr til Grønt Flagg (pr.dd. kr 1 500, -).

Tidsforbruk og eventuell økonomisk kompensasjon for Grønt Flagg kontakter ved enhetene avtales ved hver enhet.

Rådmannen i Trondheim, 15.1.2013

Einar Aassved Hansen
kommunaldirektør

Marianne Langedal
miljøsjeff

Elektronisk dokumentert godkjenning uten underskrift